

3.2. Demografická oblast

Podle krajské varianty vymezení venkova, kdy za venkov jsou považovány všechny obce do 2 000 obyvatel, žilo ke konci roku 2008 v Olomouckém kraji 34,4 % venkovského obyvatelstva. Nejvyšší podíl venkovského obyvatelstva a zároveň nejmenší rozdíl mezi podílem městského a venkovského obyvatelstva mělo své bydliště v obcích na Prostějovsku (49,4 % venkovského obyvatelstva a 50,6 % městského). Co se týká obyvatel žijících ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP), tak nejvyšší podíl venkovského obyvatelstva byl zaznamenán v SO ORP Konice, kde jich žilo 74,4 %. Naopak nejméně obyvatel zařazených do venkovského prostoru mělo své bydliště v SO ORP Šumperk (22,3 %) a Olomouc (22,9 %), kde je i nejvyšší rozdíl mezi podílem venkovského a městského obyvatelstva.

Podstatným faktorem, který odlišuje venkovské a městské obyvatelstvo je vyšší podíl dětí do 15 let právě na venkově ve všech okresech a ve většině SO ORP Olomouckého kraje. Výjimku tvořily pouze SO ORP Konice a Lipník nad Bečvou, kde podíly dětí ve městech převažovaly nad venkovem. V SO ORP Mohelnice byly podíly dětí na venkově a ve městě totožné.

Nejvýznamnější věkovou složkou, potřebnou pro zvyšování ekonomické úrovně regionu, je produktivní věk (15-64 let). Oproti dětské složce je zde situace opačná a podíl této věkové skupiny je vyšší v městském prostoru ve všech okresech a SO ORP Olomouckého kraje než ve venkovských obcích. Výjimkou je pouze SO ORP Lipník nad Bečvou, kde podíl obyvatelstva v produktivním věku byl o 0,1 p.b. vyšší na venkově.

Ukazatel, který vypovídá o stárnutí populace je index stáří. Demografické stárnutí je proces, při němž se postupně mění věková struktura obyvatelstva takovým způsobem, že se zvyšuje podíl osob starších 65 let a snižuje se podíl osob mladších 15 let, tj. starší věkové skupiny rostou početně relativně rychleji než populace jako celek. Na venkově, kromě okresů Prostějov a Přerov, podíly dětí do 15 let převyšovaly podíly seniorů nad 65 let. V městských obcích bylo ve všech okresech více seniorů než dětí. Nejnižší index stáří ve venkovských obcích byl v roce 2008 vypočten v SO ORP Jeseník, kde na 100 dětí do 15 let žilo 85 seniorů. Naopak nejvyšší index stáří byl v SO ORP Konice, kde na 100 dětí bydlících ve venkovských obcích připadlo 125 důchodců nad 65 let. V městských obcích SO ORP Olomouckého kraje byla situace tíživější, s výjimkou SO ORP Hranice a Konice, žilo více seniorů než dětí a tím může docházet ke stárnutí populace.

Tab. 3.2.1 Obyvatelstvo v Olomouckém kraji podle věku k 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem		v tom ve věkové skupině (%)						Index stáří v %	
			0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Olomoucký kraj	220 605	421 532	15,0	13,7	70,2	71,0	14,8	15,3	98,4	112,1
v tom okresy:										
Jeseník	14 306	27 098	15,2	13,6	71,8	72,3	13,0	14,0	85,2	102,9
Olomouc	68 087	163 252	15,2	13,5	70,6	71,1	14,2	15,4	93,0	113,6
Prostějov	54 378	55 781	14,8	13,4	69,5	70,4	15,7	16,1	106,0	120,0
Přerov	47 425	87 297	14,9	13,6	69,9	70,9	15,3	15,5	102,8	113,9
Šumperk	36 409	88 104	15,0	14,1	70,4	70,9	14,6	14,9	97,0	105,5
v tom SO ORP:										
Hranice	15 521	19 302	15,7	14,5	70,3	71,3	14,1	14,2	89,9	97,5
Jeseník	14 306	27 098	15,2	13,6	71,8	72,3	13,0	14,0	85,2	102,9
Konice	8 403	2 894	13,9	14,5	68,6	71,7	17,5	13,8	125,5	94,8
Lipník nad Bečvou	7 071	8 386	14,4	14,6	70,6	70,5	14,9	15,0	103,3	102,6
Litovel	13 564	10 063	14,5	13,7	70,4	71,0	15,1	15,3	103,8	111,5
Mohelnice	6 014	12 713	14,1	14,1	71,0	71,5	15,0	14,4	106,4	102,2
Olomouc	36 774	123 946	15,4	13,5	70,4	71,0	14,1	15,5	91,7	115,1
Prostějov	45 975	52 887	15,0	13,4	69,6	70,4	15,4	16,3	102,7	121,5
Přerov	24 833	59 609	14,5	13,2	69,4	70,8	16,1	16,0	111,4	121,6
Šternberk	6 776	17 145	15,0	14,1	71,3	71,8	13,7	14,1	91,4	100,0
Šumperk	16 134	56 055	15,2	14,2	70,5	70,7	14,2	15,1	93,7	106,3
Uničov	10 973	12 098	15,7	13,1	70,8	71,1	13,5	15,8	85,7	121,2
Zábřeh	14 261	19 336	15,2	14,0	70,1	71,2	14,7	14,8	97,1	105,4

Nejvyšší podíl živě narozených dětí mimo manželství byl v průměru sledovaných let zaznamenán na Jesenícku (46,3 % ve venkovských oblastech a 42,1 % v městských obcích).

Tab. 3.2.2 Porodnost a potratovost v Olomouckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Živě narození na 1 000 obyvatel		Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let		Podíl živě narozených mimo manželství (%)		Potraty na 1 000 obyvatel		Umělá přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Olomoucký kraj	9,8	9,7	40,4	38,7	27,7	31,7	3,0	3,9	1,9	2,5
v tom okresy:										
Jeseník	9,5	9,2	40,1	37,1	46,3	42,1	3,3	4,1	2,0	2,5
Olomouc	10,2	9,9	41,3	39,1	24,8	29,5	2,8	3,7	1,8	2,5
Prostějov	9,7	9,7	40,5	38,6	26,0	28,2	3,0	4,1	1,8	2,7
Přerov	9,5	9,5	39,3	38,2	23,5	30,1	3,1	4,0	1,9	2,6
Šumperk	9,6	9,7	40,2	39,1	33,6	36,4	3,3	3,8	1,9	2,3
v tom SO ORP:										
Hranice	9,8	10,2	39,8	39,6	23,1	28,2	3,1	4,3	1,7	2,8
Jeseník	9,5	9,2	40,1	37,1	46,3	42,1	3,3	4,1	2,0	2,5
Konice	8,7	9,5	37,3	39,5	24,1	19,6	2,5	3,3	1,5	2,2
Lipník nad Bečvou	9,5	10,4	39,0	40,0	24,6	34,6	3,2	4,2	1,8	2,5
Litovel	9,3	9,6	39,5	39,7	23,1	25,9	2,5	3,1	1,6	1,9
Mohelnice	8,3	9,5	33,7	37,8	30,5	31,1	2,4	2,8	1,5	1,8
Olomouc	10,4	10,1	41,9	39,4	22,7	29,0	2,6	3,7	1,7	2,5
Prostějov	10,0	9,7	41,2	38,5	26,3	28,7	3,0	4,2	1,9	2,8
Přerov	9,3	9,2	39,0	37,4	23,5	30,1	3,2	3,9	2,0	2,5
Šternberk	9,9	9,7	40,4	39,1	32,9	34,4	3,6	4,3	2,4	2,9
Šumperk	9,9	9,7	42,3	39,9	38,3	38,1	4,1	4,0	2,5	2,4
Uničov	10,5	9,0	42,1	35,7	28,5	31,7	3,2	3,8	1,9	2,6
Zábřeh	9,8	9,6	40,5	37,9	29,2	35,0	2,6	4,0	1,5	2,5

Jedním z klíčových demografických procesů je úmrtnost, která spolu s nemocností vypovídá o zdravotním stavu obyvatel. Za nejjednodušší ukazatel vyjadřující úroveň úmrtnosti se dá považovat hrubá míra úmrtnosti (počet zemřelých připadajících na 1 000 obyvatel středního stavu). Z uvedené tabulky lze porovnat podíly úmrtí na novotvary, nemoci oběhové soustavy a vnější příčiny. U úmrtí na novotvary se pouze v podílu úmrtí vymyká okres, resp. SO ORP Jeseník na venkově, kde zemřelo „pouze“ 19,7 % obyvatel. Na nemoci oběhové soustavy zemřel v okresech i v SO ORP Olomouckého kraje obdobný podíl obyvatel.

Tab. 3.2.3 Úmrtnost v Olomouckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Zemřelí na 1 000 obyvatel		Příčiny úmrtí (%)					
			novotvary		nemoci oběhové soustavy		vnější příčiny	
	V	M	V	M	V	M	V	M
Olomoucký kraj	10,6	9,9	25,8	26,7	51,9	50,9	6,7	6,6
v tom okresy:								
Jeseník	11,2	9,3	19,7	25,4	56,7	52,9	6,6	7,5
Olomouc	10,1	9,6	26,5	28,5	50,5	48,4	6,6	6,2
Prostějov	11,0	11,5	26,7	25,2	49,1	51,2	6,9	6,3
Přerov	11,2	9,9	25,3	27,2	53,9	50,6	6,6	7,2
Šumperk	9,9	9,9	26,2	24,5	53,7	54,9	7,0	6,6
v tom SO ORP:								
Hranice	9,4	10,0	26,8	25,5	49,6	52,4	9,2	8,5
Jeseník	11,2	9,3	19,7	25,4	56,7	52,9	6,6	7,5
Konice	14,1	9,3	24,4	23,7	52,8	47,9	5,7	9,1
Lipník nad Bečvou	10,1	10,0	27,5	25,2	50,7	50,1	6,8	5,9
Litovel	12,4	9,7	21,6	27,0	54,7	50,8	6,0	6,6
Mohelnice	9,5	8,8	26,8	26,3	54,9	52,9	5,8	7,5
Olomouc	9,5	9,6	28,5	28,8	48,8	48,2	7,1	6,2
Prostějov	10,4	11,7	27,3	25,2	48,1	51,4	7,2	6,1
Přerov	12,7	9,8	24,1	28,1	56,7	50,0	5,3	7,0
Šternberk	9,7	10,0	28,0	27,4	49,4	49,1	5,8	5,6
Šumperk	10,1	10,2	26,5	23,9	53,6	55,9	7,4	6,6
Uničov	9,5	8,4	27,1	28,4	49,8	47,2	6,5	6,5
Zábřeh	9,8	9,5	25,5	25,2	53,3	52,9	7,1	6,3

Ve sledovaném období průměrný přirozený přírůstek dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v Olomouckém kraji záporné hodnoty - 0,8 ‰ ve venkovských obcích a -0,2 ‰ v obcích zařazených do městského prostoru.

Ve sledovaném období průměrný přirozený přírůstek dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v Olomouckém kraji záporné hodnoty - 0,8 ‰ ve venkovských obcích a -0,2 ‰ v obcích zařazených do městského prostoru. Záporné hodnoty byly vykázány ve všech okresech kraje, s výjimkou okresu Olomouc, kde v obou prostorech byl přirozený přírůstek kladný. Nejvyšší přirozený úbytek ve venkovských obcích byl vypočten v SO ORP Konice (-5,4 ‰) a v městských obcích v SO ORP Prostějov (-1,9 ‰).

Zřetelnější rozdíly mezi venkovskými a městskými obcemi ukazuje přírůstek stěhováním. Ve většině venkovských obcích se jednalo o kladný přírůstek, což znamená, že se do obcí více obyvatel přistěhovalo než se z nich vystěhovalo. V městských obcích docházelo k protichůdné tendenci, více obyvatel se vystěhovalo než se do městských obcí přistěhovalo. Výjimkou byl pouze SO ORP Litovel, kde došlo v městském prostoru ke kladnému přírůstku stěhováním. Velkou roli samozřejmě sehrálo i zahraniční stěhování. Saldo zahraničního stěhování dosahovalo u obou prostorů ve všech SO ORP kladné hodnoty. Jen v SO ORP Mohelnice ve venkovských obcích bylo záporné a v uvedených letech úbytek zahraničního salda na 1 000 obyvatel činil pouhých - 0,1 ‰. V městských obcích záporné zahraniční saldo bylo vypočteno jen v SO ORP Konice a úbytek zahraničního salda na 1 000 obyvatel měl hodnotu - 0,5 ‰.

Úroveň sňatečnosti na venkově a ve městě nebyla v žádném okrese výrazně odlišná. Nad průměrem Olomouckého kraje byl zaznamenán podíl sňatků na 1 000 obyvatel v SO ORP Olomouc ve venkovských obcích (5,0 ‰) a v městských obcích (5,5 ‰). V ostatních SO ORP hodnoty sňatečnosti většinou nedosahovaly na průměrné hodnoty kraje.

Tab. 3.2.4 Pohyb obyvatelstva v Olomouckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	na 1 000 obyvatel									
	Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Celkový přírůstek		Sňatky		Rozvody	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Olomoucký kraj	-0,8	-0,2	4,6	-2,3	3,7	-2,5	4,5	5,0	2,3	3,3
v tom okresy:										
Jeseník	-1,7	-0,1	0,3	-3,8	-1,3	-4,0	4,4	4,6	2,9	3,3
Olomouc	0,0	0,4	7,5	-1,9	7,5	-1,5	4,8	5,3	2,5	3,6
Prostějov	-1,3	-1,8	4,9	-1,0	3,7	-2,8	4,5	4,9	2,0	3,0
Přerov	-1,7	-0,3	4,7	-3,1	3,0	-3,4	4,3	4,8	1,9	3,3
Šumperk	-0,3	-0,2	0,3	-2,5	0,0	-2,6	4,2	4,6	2,3	3,0
v tom SO ORP:										
Hranice	0,4	0,1	1,7	-2,7	2,1	-2,6	4,4	4,9	1,7	3,3
Jeseník	-1,7	-0,1	0,3	-3,8	-1,3	-4,0	4,4	4,6	2,9	3,3
Konice	-5,4	0,2	1,0	-5,5	-4,4	-5,3	4,8	4,6	1,5	2,1
Lipník nad Bečvou	-0,7	0,3	4,5	-3,2	3,8	-2,9	4,0	4,6	2,0	2,8
Litovel	-3,1	-0,0	5,0	0,5	1,9	0,4	4,4	4,9	2,3	3,4
Mohelnice	-1,2	0,8	3,5	-2,8	2,3	-2,1	4,1	4,6	2,6	3,1
Olomouc	0,9	0,5	10,4	-1,6	11,3	-1,2	5,0	5,5	2,7	3,7
Prostějov	-0,5	-1,9	5,7	-0,7	5,2	-2,6	4,5	4,9	2,1	3,0
Přerov	-3,4	-0,6	6,7	-3,2	3,3	-3,8	4,2	4,9	2,1	3,4
Šternberk	0,2	-0,3	4,2	-3,1	4,3	-3,4	4,5	5,0	2,0	3,4
Šumperk	-0,2	-0,5	-1,7	-2,1	-1,9	-2,6	4,3	4,6	2,2	3,0
Uničov	0,9	0,5	3,2	-4,2	4,1	-3,6	4,6	4,5	2,4	3,3
Zábřeh	0,0	0,1	1,2	-3,3	1,2	-3,1	4,1	4,8	2,2	3,0

V tabulce 3.2.5 jsme se zaměřili na podíl obyvatel podle vzdělání. Bohužel tento ukazatel máme k dispozici pouze ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které naposledy proběhlo v roce 2001. Od té doby se mohlo mnohé v úrovni vzdělání změnit. Vzdělanostní struktura venkovského a městského obyvatelstva byla výrazně odlišná. Na venkově převažovali lidé vyučení a se středním vzděláním bez maturity a se základním, včetně neukončeného a bez vzdělání. V městských obcích bydleli v roce 2001 více lidé vyučení, se středním odborným bez maturity a s úplným středním vzděláním s maturitou. Markantnější rozdíl mezi úrovní vzdělanosti mezi městem a venkovem jsme mohli zaznamenat u vysokoškoláků. Na venkově jich žilo v době sčítání 4,3 % a ve městech 10,0 %. Průměrné hodnoty Olomouckého kraje překročili lidé mající trvalé bydliště ve venkovských obcích SO ORP Hranice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Olomouc a Prostějov. V městských obcích to bylo pouze v SO ORP Hranice a Olomouc. Výrazně nejnižší podíly vysokoškoláků byly zaznamenány u obou prostorů v SO ORP Mohelnice. V roce 2011 Českou republiku čeká další SLDB, jehož výsledky ukáží, jak jsme na tom se vzdělanostní strukturou obyvatel a zda došlo k nějakým nápadným změnám vzdělanostní úrovně obyvatel žijících v obcích zařazených do venkovského či městského prostoru.

Tab. 3.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání v Olomouckém kraji k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Nejvyšší dokončené vzdělání									
	základní, neukončené a bez vzdělání		vyučení a střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		vyšší odborné a nástavbové		vysokoškolské	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Olomoucký kraj	29,0	21,9	43,6	36,9	20,3	26,8	2,1	3,4	4,3	10,0
v tom okresy:										
Jeseník	33,7	25,0	42,4	40,4	16,9	22,9	2,1	3,5	3,4	7,0
Olomouc	27,5	21,1	43,3	34,5	21,3	27,4	2,2	3,7	5,0	12,2
Prostějov	28,5	19,0	45,2	39,1	19,6	28,4	1,9	3,4	4,1	9,6
Přerov	28,7	21,8	43,0	36,8	21,3	27,8	2,1	3,3	4,3	9,4
Šumperk	30,8	24,4	42,9	39,0	19,6	24,7	2,1	3,2	3,7	7,6
v tom SO ORP:										
Hranice	28,0	20,8	42,5	35,9	21,9	28,2	2,5	3,6	4,4	10,4
Jeseník	33,7	25,0	42,4	40,4	16,9	22,9	2,1	3,5	3,4	7,0
Konice	32,2	24,6	44,6	42,9	18,0	23,3	1,7	2,2	3,0	6,6
Lipník nad Bečvou	26,3	24,7	44,4	37,5	21,8	24,9	2,1	3,2	4,8	8,7
Litovel	29,5	22,4	42,9	41,9	20,5	25,4	2,1	3,1	4,5	6,7
Mohelnice	31,9	26,0	44,7	39,7	17,9	24,9	1,7	2,6	2,8	6,1
Olomouc	24,8	19,8	43,5	33,1	22,5	28,1	2,4	3,8	5,8	13,9
Prostějov	27,8	18,7	45,4	38,9	20,0	28,6	2,0	3,5	4,3	9,7
Přerov	29,8	21,7	42,9	36,9	20,7	28,0	1,9	3,1	4,0	9,1
Šternberk	32,7	26,8	43,2	37,4	17,7	24,1	1,7	3,6	3,2	7,1
Šumperk	31,6	24,2	41,3	38,5	20,1	24,6	2,2	3,2	3,7	8,2
Uničov	30,1	25,3	43,0	38,5	20,6	26,1	1,8	3,1	3,9	6,6
Zábřeh	29,5	23,9	43,9	40,0	19,8	24,8	2,1	3,6	3,9	7,0

Graf 20 Celkový přírůstek na 1 000 obyvatel v SO ORP Olomouckého kraje v letech 2001- 2008

